

Ko e Lao Credit Contracts and Consumer Finance Act

Kole tokoni 'i he faingata'a'ia tupu 'i ha nō pa'anga – ko e fakahinohino mā'ae ngaahi kautaha nō mo e kakai kole nō

Ko e ngaahi tu'utu'uni 'oku hā atu 'i he lau'itohi fakahinohinó ni 'oku ngāue'aki ia ki he ngaahi tohi kole tokoni 'i ha faingata'a'ia koe'uhi ko ha nō pa'anga na'e fakahoko 'o 'osi fakahū ia 'i he 'aho 6 'o Sune 2015 pe kimui ni mai ai – tatau ai pe pē na'e fai 'a e nō pa'anga ia 'anefē.

'Oku fakamahino 'i he lau'itohi fakahinohinó ni 'e 'atā ki ha tokotaha nō ke ne kole ke liliu 'a e aleapau noó kapau 'oku ne faingata'a'ia. 'Oku fa'u 'a e tohi ni ke mahino fakatou'osi ki he kautaha noó mo e tokotaha noó 'a e taimi ke fakahū ai ha kole tokoni faingata'a'ia pea mo ha ngaahi liliu 'e fiema'u ke fakahoko ki ha aleapau.

Ka ai ha taha 'oku fehanganhangai mo ha tōnōnou fakapa'anga pea ngali faingata'a'ia 'o 'ikai lava ke totongi 'ene noó 'e malava ke ne fili he me'a 'e 2. 'Uluaki ko 'enau fetu'utaki 'o talanoa mo e kautaha noó he vave tahá ke fakapapau'í ha liliu 'e fai ki he aleapau pe ke nau fakahū leva **ha tohi kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga** kapau 'oku tali ke nau lava 'o fai ia.

Ko hono fakahū atu ha kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga

'I he lao Credit Contracts and Consumer Finance Act 2003 (CCCF Act), 'oku 'i ai e totonu 'a e tokotaha noó ke ne kole ki he kautaha ne nō mei a'í, ke fakahoko ha liliu ki he 'ene nō taatahá, mōkesi, kulētiti kaati pe ha toe aleapau natula tatau, kapau te ne ma'u kotoa e ngaahi tu'utu'uni ko eni:

- ka fakatu'utapakē ha'a ne faingata'a'ia fakapa'anga koe'uhi ne 'ikai ha'a ne 'amanaki 'e hoko, hangē ko e puke pe lavea, mole 'a e ngāue, māvae, pe mate e hoá pe malí
- koe'uhi ko e hulutu'a 'o 'ene faingata'a'ia fakapa'angá, 'oku 'ikai malava ai ke ne totongi hono mo'uá, pea
- 'e fakapapau'í pē 'e he tokotaha noó 'e kei malava pē 'o totongi hono mo'uá 'o ka liliu e aleapau 'o fakatatau ki he tu'utu'uni 'oku fakamafai'í 'e he lao CCCF Act ('oku hā atu 'i lalo).

Ko ha tohi kole ke liliu e aleapau consumer credit contract 'i he ngaahi taimi pehē ni 'oku ui ia ko e **kole makatu'unga 'i he faingata'a'ia pe hardship application**. Lolotonga e fetu'utaki ko ia 'a e tokotaha noó ki he kautaha noó ke

alea'í hano liliu 'o ha aleapau, ko e taimi 'e fakahū ai 'ene kole tokoni faingata'a'ia fakapa'angá kuopau ke tali ia 'e he kautaha noó mo nau muimui pau ki he ngaahi tu'utu'uni 'oku fiema'u 'e he lao CCCF Act.^{1,2}

'E mātu'aki mahu'inga ki he tokotaha noó ke fetu'utaki leva ki he kautaha noó he vave tahá kapau 'e 'ikai lava tā fakafoki e noó koe'uhi 'oku fakangatangata pe taimi ke fakahū ai ha kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga ('oku hā atu 'i lalo).

'E tatau ai pe ka 'ikai lava 'e he tokotaha noó 'o fakahū ha'a ne tohi kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga (tupu mei he 'ikai ke ne ma'usia e ngaahi tu'utu'uni pe taimi pau 'oku hā he lao CCCF Act), 'e kei fiema'u pe ki he kautaha noó ke nau fakakakato honau fatongiá neongo e faingata'a 'oku fehanganhangai mo e tokotaha noó 'o fakatatau ki he aleapau.³ 'E kau ai mo e fiema'u ke hanga 'e he kautaha noó 'o faka'apa'apa'í e tokotaha noó mo 'ene totonu 'i ha founga 'oku faka'atu'í maau mo totonu foki.

'E fakahū fakakū 'e ha tokotaha noó ha'a ne kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga?

'E malava pe 'e ha tokotaha noó ke fakahū ha'a ne kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga 'i ha fa'ahinga taimi pē, tukukehe:

- kapau ne ta'etotongi hono mo'uá ha māhina 'e 2 pe lahi hake

1. Ko e 'ū vahe kotoa pe 'i e tohi fakahinohino ni 'oku muimui pau kotoa ki he lao CCCF Act ne monomono 'i he ta'u 2004.
2. Ko e ngaahi fakahinohino ni 'oku hā 'i he kupu 55 – 59 ia 'o e lao CCCF Act.
3. Konga 1A 'o e lao CCCF Act; vakai ki he kupu 9C.

Kuo pau nai ki he kautaha noó ke ne tali ke liliu ha aleapau 'i hano fakahū ha tohi kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga?

'Ikai. Kuopau ki he kautaha nō ke nau vakai'i ha tohi kole faingata'a'ia fakapa'anga ka 'oku 'ikai fiema'u ia ke nau loto pe tali ke liliu ha aleapau.

'Oku lahi pe ngaahi 'uhinga ke lava ai 'o 'oua 'e tali 'e ha kautaha nō ha kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga. Hangē ko eni, kapau 'oku 'ilo 'e he kautaha no ia mo nau tui:

- na'e 'ikai ke ta'e'amanekina 'a e 'uhinga na'e fakahoko mai pea na'e tonu ke 'ilo pe 'e he tokotaha noō ia 'a e tu'unuku 'o e faingata'a'ia pē
- ko e ngaahi liliu 'oku fokotu'u atū 'oku ta'efakapotopoto – pe ko hono fakalea 'e taha, ko e pehē 'e he kautaha nō 'e 'ikai faingata'a ki he tokotaha nō ke ne kei lava pe 'o tā fakafoki 'o hangē ko e aleapau.

Kapau 'e 'ikai loto e kautaha nō ke liliu 'a e aleapau, kuopau ke nau:

- faitohi 'o fakahā mahino ai e 'uhinga, pea
- 'oange ki he tokotaha nō ha fakamatala mahino 'o 'ene ngaahi totonu ke ne kole'aki ki he fakamaau'anga ha ngofua ke liliu'aki e aleapau.

Ka 'ikai tali e tokotaha nō 'a e tu'utu'uni 'a e kautaha nō ko e hā 'ene me'a 'e fai?

Ka 'ikai loto 'a e kautaha nō ke liliu e aleapau koe'uhi ko e kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga, 'e malava 'e he tokotaha nō ke kole ki he Fakamaau'angá pe Disputes Tribunal ke liliu e ngaahi tu'utu'uni 'o e aleapau 'o fakatatau ki he 'uhinga ne fakahū atu 'aki 'a e kole faingata'a'ia fakapa'anga. 'Oku malava 'e he Fakamaau'angá pe Disputes Tribunal ke fai ha tu'utu'uni ki he aleapau ke liliu pe ko ha tu'utu'uni kehe pe te nau sio 'e lava ke ngāue'aki. 'Oku toe malava foki 'e he Fakamaau'angá ke ta'ofi ha tu'utu'uni ke fa'ao ha koloa mei he tokotaha nō kae'oua leva kuo fai 'e he Fakamaau'anga ha'a ne tu'utu'uni ki he 'ene tohi kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga.

Ka fakahahoko 'e he tokotaha nō ha'a ne kole ki he Fakamaau'anga pe Disputes Tribunal ke liliu 'a e aleapau, 'oku 'atā ki he kautaha nō ke nau tangi fakalao 'i ha tu'utu'uni 'e fai ki ai.

'E 'atā foki ki he tokotaha nō ke fakahū ha'a ne launga ki he va'a fakatonutonu (financial dispute resolution service) 'a e kautaha nō kapau 'e 'ikai tali 'ene kole tokoni faingata'a'ia fakapa'anga.

Kautaha nō mo e tokotaha nō

'Oku kehekehe pe ngaahi lea 'oku ngāue'aki 'e he lao CCCF Act ke fakamatala'í'aki 'a e kautaha nō mo e tokotaha nō 'o fakatefito pe he natula 'o e aleapau.

- nō fakapotopoto – kautaha nō mo e tokotaha nō
- aleapau fakamo'ua 'o ha koloa – tokotaha 'oku mo'ua ha kautaha ki ai mo ha taha 'oku mo'ua ia ki ha kautaha
- lisi fakatau – tokotaha 'oku ne lisi atu mo e tokotaha 'oku ne lisi mai
- ko e buy-back transactions ko hono tukuange atu hao 'inasi (equity) 'i ha 'api/kelekele ki ha taha kehe 'o fakafetongi'aki ia ha pa'anga ka ke nofo pe he 'api 'o 'i ai 'a ho'oto tonu ke ke toe fakatau 'a e 'api ko ia 'i he kaha'u. Ko e transferee ko e tokotaha koia 'oku liliu pe fakatau ki ai 'a ho 'inasi pea ko e occupiers 'a kinautolu 'oku nau nofo he 'api ko ia.

'I he 'ū tohi fakahinohino ko eni, ko e lea **kautaha nō (lender)** mo e **tokotaha nō (borrower)** 'oku ngāue'aki ma'u pe ia ki he ngaahi fakamatala'í 'o ha nō pa'anga ke fai'aki ha fakatau koloa, kā ko e ngaahi lea makehe ko ena 'i 'olungá 'oku ngāue'aki ia ke tokoni ki hono fakamahino kiate kinautolu 'oku nau lau 'a e fakahinohino ke nau 'ilo ai 'enua 'ū totonu mo e ngaahi fatongia ke fakahoko.

Ko e lau'itohi ni ko e fakahinohino pē. Pea 'oku 'ikai ko ha fakamatala fakaikiiki mo kakato ia ke fakafalala ki ai hao fale'i pe fakahinohino fakalao. Ko hono vakai'i pe 'oku kei tonu fakalao 'a e fakamatalá ni, ko e me'a ia 'e tuku atu kiate koe ke ke fai.

'E lava ke ma'u atu 'a e ngaahi fakamatala fakamuimui taha fekau'aki mo e kaveingá ni 'o kapau te ke lesisita ki ai 'i he www.comcom.govt.nz/subscribe

Fakahā mai ke mau 'ilo ki ha maumau'i 'o e ngaahi lao 'oku tuku mai ke mau fakahoko mo mapule'i:

Telefoni: 0800 943 600 **Fetu'utaki tohi:** Enquiries Team, PO Box 2351, Wellington 6140

Email: contact@comcom.govt.nz

Applying for hardship-information for lenders and borrowers – Tongan

